

Handläggningsstöd nödbistånd boende

Detta är en fördjupning som *kompletterar rutinen nödbistånd boende samt handboken bistånd till boende, del 1, Bedömningsstöd*

Allmänt

Kommunens bostadsförsörjningsansvar styrs av lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar, som syftar till att kommunen ska skapa goda förutsättningar för att alla i kommunen ska leva i goda bostäder och främja ändamålsenliga åtgärder för att bostadsförsörjningen förbereds och genomförs.

Den enskildes ansvar

Varje kommuninvånare har ansvar för att ordna sin egen bostad, utifrån de förutsättningar som råder på bostadsmarknaden. Det kan bland annat innebära att vara inskriven i bostadsköer, söka bostäder på den allmänna bostadsmarknaden, ta hjälp av sitt nätverk samt att anpassa sin bostad och det geografiska området för sitt bostadssökande efter rådande omständigheter.

Vad menas med nödbistånd?

Vid situationer som den enskilde inte har kunnat råda över finns möjlighet att bevilja tak över huvudet under en begränsad tid för att undvika nöd och för att den enskilde ska ges skälig tid att på egen hand finna ett annat boende. Detta gäller även för enskilda som, efter en individuell bedömning, inte bedöms uppfylla kriterierna för rätten till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL i form av boende (Se Vägledning bistånd till boende, jfr målgruppsstillhörighet).

Socialtjänsten har alltid det yttersta ansvaret för att enskilda som vistas i kommunen inte ska lida akut nöd oavsett om den enskilde gjort vad som ankommer på hen själv eller inte innan den akuta nödsituationen uppstått (Jfr RÅ 1995 ref. 56).

Den enskilde ska vid ansökan om bistånd kunna redogöra för hur hen har försökt lösa sin situation. Situationen har oftast uppstått hastigt eller utan förvarning. Nödbistånd kan verkställas genom att socialtjänsten anvisar plats i boende eller beviljar pengar för den enskilde att själv lösa tak över huvudet. (Jfr RÅ 1990 ref. 119 och RÅ 2004 ref. 130). Det är aldrig en akut åtgärd att bevilja någon form av stadigvarande boende.

Krävs en särskild ansökan om nödbistånd?

Det krävs inte en särskild ansökan om nödbistånd utan prövningen görs i samband med ett meddelat avslagsbeslut avseende ansökan om bistånd till boende om det framkommit att den enskilde inte har någonstans att bo eller ta vägen.

Även om den enskilde endast söker om tillfällig hjälp med boende för att undvika nöd ska ansökan prövas utifrån rätten till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL för att uppnå skälig levnadsnivå. Det som kallas för nödbistånd är begränsat i förhållande till det bistånd som annars kan utgå för att en person ska uppnå skälig levnadsnivå. Rätten till bistånd för att undvika akut nöd blir aktuell att pröva först om det framgår att sökanden inte har rätt till sökt bistånd för att uppnå skälig levnadsnivå, t.ex. utifrån

att behovet kan tillgodoses genom att personen själv bedöms kunna söka bostäder, följer uppgjord planering etc.

Varför är nödbiståndsbeslutet tidsbegränsat till max 7 dagar?

Prövningen av nödbistånd behöver av naturliga skäl begränsas till kortare perioder, några dagar till max en vecka, eftersom det på förhand inte går att uttala att akut nöd kommer att föreligga under t.ex. en månads tid. Som huvudregel ges nödbistånd för kortare perioder. Det finns dock ingen övre tidsgräns för den totala period för vilken nödbistånd kan utgå, så länge den enskilde aktivt söker bostad i skälig omfattning och gör vad denne kan (utifrån sin förmåga) för att själv försöka lösa sin situation.

Om nöd pågår under en längre tid, dvs. om personen återkommer flera gånger och inte klarar av att ordna bostad på egen hand trots stöd i bostadssökande, är det viktigt att ta i beaktande om detta beror på bristande förmåga och om ett behov av andra stödinsatser enligt SoL föreligger.

Vad ska ingå i en nödprövning?

I nödprövningen ingår en ekonomisk normberäkning (Tips: använd normberäkning i aktualisering ekonomiskt bistånd). Den enskilde ska uppvisa kontoutdrag. Finns pengar på kontot som den enskilde kan använda för att betala tak över huvudet föreligger inte nöd.

Om den enskilde har beviljats försörjningsstöd – endast den del som avser boendekostnad ska räknas med i den ekonomiska bedömningen.

Om den enskilde har egen inkomst – i första hand ska den enskilde använda sina pengar till att ordna boende och hen får återkomma när pengar är slut. Om den enskilde återkommer måste vi framåt ta hänsyn till att den enskilde ska ha matpengar, tak över huvudet och medicin (för att undvika nöd). Om nödbiståndet fortgår under en längre tid får en individuell bedömning göras gällande andra utgifter (kläder, försäkringar osv.)

Följande frågeställningar bör ingå i prövningen:

- Har den enskilde egna medel?
- Är det en situation som den enskilde inte kunnat råda över?
- Har den enskilde helt uttömt sina möjligheter att ordna tak över huvudet på egen hand?
- Är den enskilde inskriven på boplat?
- Har den enskilde kontakt med boendecoaching?
- Söker den enskilde boende utanför Göteborg, i hela Sverige?
- Söker den enskilde inneboendeavtal och andrahandskontrakt via sidor på Internet?
- Söker den enskilde i det egna nätverket?
- Har den enskilde planerat för sin boendesituation?

Om den enskilde bott hos en anhörig/bekant eller har separerat och säger sig inte kunna bo kvar i den gemensamma bostaden är det rimligt att bedöma att den enskilde även fortsatt kan lösa sin boendesituation i nätverket under tiden hen söker en mer långsiktig lösning på sin bostadsproblematik.

Om den enskilde lämnat en bostad i annan kommun och t.ex. flyttat in till en anhörig/bekant eller till ett osäkert boende i Göteborg och nu säger sig inte kunna bo kvar där längre är det rimligt att bedöma att den enskilde även fortsatt kan lösa sin boendesituation i nätverket eller genom att återvända till den andra kommunen under tiden hen söker en mer långsiktig lösning på sin bostadsproblematik.

Vad gör vi om det är svårt att bedöma om personen uppfyller kriterierna för bistånd till boende enligt 4 kap. 1 § SoL vid första besöket?

Om det vid första besöket är oklart om personen uppfyller kriterierna för bistånd till boende, dvs. det behövs mer tid för att utreda om den enskilde uppfyller kriterierna för bistånd till boende:

1. Bevilja nödbistånd under pågående utredning för att undvika nöd
2. Om den enskilde efter utredning inte bedöms uppfylla kriterierna för bistånd till boende – ge avslag på bistånd till boende och gör därefter ev. nödprövning
3. Om den enskilde efter utredning bedöms uppfylla kriterierna för bistånd till boende – bevilja bistånd till boende, verkställ i enlighet med socialtjänstprocessen

Vad gör vi om den enskilde inte följer sin arbetsplan?

Om vi bedömer att nöd föreligger kan vi i normalfallet inte neka bistånd. När den enskilde befinner sig i en akut nödsituation ankommer det på socialtjänsten att lämna det bistånd som sökande själv inte kan tillgodose, oavsett om den enskilde själv genom eget agerande kan anses ha vållat sitt nödläge (Jfr RÅ 1995 ref. 56). Bistånd till matpengar har vid nöd endast vägrats om den enskilde upprepade gånger försatt sig i en akut nödsituation (Jfr KamR i Göteborg mål nr 4704—4705-08 samt 6410-11). Om den enskilde upprepade gånger inte följer sin arbetsplan har förvaltningsrätten i några domar bedömt att bistånd till akut boende ska avslås. De hänvisar då till kammarrättens avgörande ovan. Men det finns även domar från förvaltningsrätten som, trots att den enskilde inte gjort vad denne kan för att ordna boende på egen hand, bedömer att den enskilde ska beviljas akut boende (nödbistånd).

Men om pengarna inte använts till boende – behovet har bevisligen tillgodosetts på annat sätt under veckan, rimligt att anta att behovet kan tillgodoses på annat sätt även framledes och då föreligger inte nöd.

Men om den enskilde fram till idag bott inneboende/tillsammans med anhöriga – rimligt att anta att behovet även framåt kan tillgodoses genom att den enskilde bor kvar där hen bott fram till idag och då föreligger inte nöd

OBS - Om den enskilde upprepade gånger visar att hen inte klarar av att följa sin arbetsplan kan det vara ett tecken på bristande förmåga och att den enskilde är i behov av andra stödsatser. Detta är viktigt att ta hänsyn till i bedömningen.

Vad krävs för att den enskilde ska bedömas vara aktivt bostadssökande?

För att vara aktivt bostadssökande ska den enskilde söka bostad aktivt i skäligen omfattning (utifrån sin förmåga och individuella omständigheter). Den enskilde ska göra vad hen kan för att själv försöka ordna boende. Här ingår att den enskilde ska:

- ✓ Söka bostad brett (hela Sverige huvudregel)
- ✓ Vara inskriven på boplats
- ✓ Ha kontakt med och ta emot stöd från boendecoachning
- ✓ Söka andrahands och inneboendekontrakt
- ✓ Söka andra tillfälliga boenden (tak över huvudet)
- ✓ Söka i egna nätverket

Enligt domar på området är det inte tillräckligt att t.ex. endast fråga sina kompisar eller att endast ha anmält sig som bostadssökande på kommunens bostadsförmedling. Det krävs att den enskilde uttömt alla möjligheter att själv lösa sin situation – se ovan (utifrån förmåga) (Jfr t.ex. KamR i Göteborg mål nr 3357-13).

Det saknas vägledande rättspraxis när det gäller antal lägenheter som den enskilde ska söka varje vecka för att betraktas som aktivt bostadssökande. En individuell bedömning av vad som är skälig omfattning behöver göras. Ett rimligt riktvärde är att den enskilde ska söka minst 20 lägenheter per vecka. Detta styrks med lista på sökta bostäder och/eller intyg från boendecoach om närvaro och sökta bostäder som ger ett bra underlag för bedömning om huruvida den enskilde söker bostad enligt sin arbetsplan, dvs. kan bedömas vara aktivt bostadssökande.

Även om den enskilde inte bedöms vara aktivt bostadssökande kan nöd föreligga, se ovan under "Vad gör vi om den enskilde inte följer sin arbetsplan" (Jfr KamR i Stockholm mål nr 8162-15).

Kan vi kräva att alla ska söka boende i hela Sverige för att de ska vara att betrakta som aktivt bostadssökande?

Det finns ingen ovillkorlig rätt att bo i Göteborgs stad, eller i närområdet. Huvudregeln är att den enskilde för att kunna sägas göra vad hen kan för att lösa sin situation på egen hand söker bostäder i hela Sverige. Detta gäller även om hushållet har barn med barnomsorg, eller annat nätverk i ett visst geografiskt område. Att en person under en viss period inte kan bo i det geografiska område man önskar är att betrakta som en allmän svårighet på bostadsmarknaden.

Socialtjänsten kan enligt RÅ 2004 ref. 130 visserligen inte ställa kategoriska krav på att den enskilde följer ett erbjudande om bostadsort. Däremot kan socialtjänsten alltid ställa krav på att människor planerar sina förehavanden på bästa möjliga sätt för att undvika ett biståndsberoende. I det ingår att den enskilde så långt som möjligt planerar för och vidtar åtgärder för att undvika att hamna i ett biståndsberoende. I domar från underinstanser framgår att den enskilde inte bara måste försöka lösa sin bostadssituation genom att söka bostad i hemkommunen. Den enskilde måste även söka bostäder i länet, regionen och i förekommande fall inom ett ännu större geografiskt område än så (Jfr KamR i Göteborg mål nr 3357-13, avser dock inte enbart nödbistånd, KamR i Göteborg mål nr 5112-12, åtminstone pendlingsavstånd, KamR i Stockholm mål nr 1821-17, ej rätt till bistånd då tackat nej till biståndserbjudande på annan ort).

För barnfamiljer är huvudregeln att samma principer gäller som för övriga hushåll.

I vissa fall kan det finnas särskilda skäl som gör att den enskildes geografiska sökområde begränsas. Det kan gälla till exempel då det finns barn i hushållet som bor växelvis eller har en umgängesförälder som bor i eller nära Göteborg, eller då det finns andra särskilda behov hos barnen. En individuell bedömning ska alltid göras, inte bara angående den enskildes egen förmåga utan även kring rimligheten att den enskilde, i vissa fall, inte söker bostad i ett brett geografiskt område.

Godtagbara begränsningar av geografiskt sökområde

- Fast arbete – huvudregel att söka såväl bostad som arbete brett. Man kan kräva att bostad söks brett men att man inte behöver flytta med mindre än att man också har ett arbete på den nya orten som man kan försörja sig på. Annars inom pendlingsavstånd (Arbetsförmedlingens riktlinje 2 tim/väg)
- Umgängesbarn/barn som är växelvis boende – inom pendlingsavstånd (vad som är godtagbart pendlingsavstånd måste avgöras individuellt utifrån barnets situation, ålder och mognad)
- Svårare medicinsk behandling som inte går att få på annan ort
- Barn med särskilda behov som tillgodoses på en viss skola, eller att det bedöms föreligga särskilda skäl att avvakta flytt precis inför att ett barn ska gå ur grundskolan eller ta studenten – utifrån att det kan medföra att barnet genom en flytt framtas möjligheten att fullgöra sin skolgång (pendlingsavstånd, se ovan)

Däremot kan och ska vi alltid uppmuntra och motivera den enskilde/familjen att söka bostad brett.

Hur styrker vi att den enskilde söker bostad enligt arbetsplan?

Genom att den enskilde får lämna in listor på sökta bostäder tillsammans med intyg från boendecoachningen.

Boendecoachning

Råd och stöd om hur man söker bostad är en viktig roll för socialtjänsten. Samtliga personer som beviljas nödbistånd boende ska erbjudas boendecoachning.

Vad händer om den enskilde tackar nej till erbjudande om lägenhet?

Socialtjänsten kan enligt RÅ 2004 ref. 130 visserligen inte ställa kategoriska krav på att den enskilde följer ett erbjudande om bostadsort. Däremot kan socialtjänsten alltid ställa krav på att människor planerar sina förehavanden på bästa möjliga sätt för att undvika biståndsberoende. Om det erbjudna boendet bedöms garantera en skälig levnadsnivå är frågan om den enskilde gjort vad hen kan för att undvika ett biståndsberoende.

Om den enskilde tackar nej till ett lägenhetserbjudande kan behovet av boende tillgodoses härigenom och någon akut nödsituation uppstår då inte. Vi kan inte tvinga folk att flytta till en annan kommun, men bedöma att skälig levnadsnivå kan tillgodoses på annat sätt genom det aktuella erbjudandet om bostad och att nöd därför inte föreligger. Det ankommer vidare på enskilda att i första hand själv planera sin situation och om man har en arbetsplan som anger att man ska söka lägenheter brett och sedan väljer att inte flytta behöver den enskilde själv visa att det erbjudna alternativet inte är tillräckligt för att hen ska uppnå skälig levnadsnivå, för att det ska bli aktuellt med bistånd till annat boende (Jfr KamR i Stockholm mål nr 1821-17, ej rätt till bistånd då tackat nej till biståndserbjudande på annan ort).

Även här måste dock en individuell bedömning göras och barnperspektivet beaktas.

Barnperspektivet

I en utredning som rör bistånd till en vuxen som också är förälder ska socialtjänsten alltid utreda vilka följder beslutet får ur ett barnperspektiv. Om ett beslut t.ex. innebär att ett barn måste flytta från sin invanda miljö eller att barnet genom ett beslut skulle få begränsade möjligheter att behålla en nära och god kontakt med båda sina föräldrar, ska de överväganden som socialtjänsten gör i det aktuella avseendet redovisas i beslutsunderlaget (utredningen). Om och i vilken utsträckning barnets situation ska påverkas av beslut som fattas får bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet (Jfr JO 180629, diarie nr. 1126-2017).

När socialtjänsten t.ex. överväger krav på att den som söker bistånd ska söka bostad över hela Sverige för att vara berättigad till bistånd måste redovisas på vilket sätt en flytt till annan kommun skulle påverka barnen. Barn som bor växelvis eller har umgängesförälder som bor i eller nära Göteborg kan behöva bo kvar i geografisk närhet för att få möjlighet att växa upp tillsammans med båda sina föräldrar. Det samma gäller för barn med särskilda behov som tillgodoses på en viss skola eller barn som snart ska gå ur grundskolan eller ta studenten utifrån att en flytt kan medföra att barnet fräntas möjligheten att fullgöra sin skolgång.